

Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ
М. ВОВЕК
представено на 23 февруари 2021 година¹

Дело C-800/19

Mittelbayerischer Verlag KG
срещу
SM

(Преюдициално запитване, отправено от Sąd Apelacyjny w Warszawie (Апелативен съд Варшава, Полша)

„Преюдициално запитване — Съдебно сътрудничество по граждански и търговски дела — Съдебна компетентност по дела относно неправомерно увреждане, деликт или квазиделикт — Център на интересите на физическо лице, което иска защита на свързани с личността права — Публикация в интернет — Място на настъпване на вредоносното събитие“

I. Въведение

1. Полски гражданин (наричан по-нататък „ищецът“), който е бил затворник в Аушвиц, предявява иск пред полските съдилища срещу германски вестник затова, че е използвал израза „полски лагер на смъртта“ в статия в интернет, за да назове нацистки лагер на смъртта, създаден на окупираната (тогава) територия Полша по време на Втората световна война. Въпреки че тази статия е достъпна в интернет в продължение на едва няколко часа, преди да бъде поправена, ищецът поддържа, че публикацията в интернет е уронила неговата национална идентичност и национално достойнство.
2. Разполагат ли полските съдилища с международна компетентност по такъв иск? В главното производство ищецът иска не само парично обезщетение, но и прилагането на други правни средства за защита: съдебна забрана за издателя да използва израза „полски лагер на смъртта“ в бъдеще и публикуване на извинение.
3. В този смисъл настоящото дело е повод Съдът отново² да уточни критериите за преценка на международната компетентност по искове, отнасящи се до нарушаване на свързани с личността права чрез публикация в интернет. Настоящото дело обаче се разполага в особен контекст: лицето, което твърди, че са нарушени свързани с личността му права, не е посочено поименно в спорната публикация. Независимо от това, изглежда, в установената понастоящем национална съдебна практика свързаните с личността права на полските граждани включват защитата на

¹ Език на оригиналния текст: английски.

² Вж. решения от 25 октомври 2011 г., eDate Advertising и др. (C-509/09 и C-161/10, EU:C:2011:685), и от 17 октомври 2017 г., Bolagsupplysningen и Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766).

националната им идентичност, националното им достойнство и зачитането на истината за историята на полския народ. Освен това в случай като настоящия изглежда, че тези свързани с личността права на поляци, оцелели в нацистките лагери на смъртта, следва да се считат за засегнати от подобни изявления.

II. Правна уредба

A. Правото на Съюза

4. В съображения 15 и 16 от Регламент (ЕС) № 1215/2012³ се посочва:

„(15) Правилата за компетентността следва да са във висока степен предвидими и основани на принципа, че компетентността по правило се основава на местоживеенето на ответника. Винаги следва да е налице компетентност на това основание, освен в няколко ясно определени случаи, когато предметът на спора или автономията на страните обосновава различен свързващ фактор [...].

(16) Наред с местоживеенето на ответника следва да съществуват алтернативни основания за компетентност, които са основани на тясна връзка между съда и процесуалното действие или с оглед да се улесни доброто правораздаване. С наличието на тясна връзка следва да се гарантира правна сигурност и да се избягва възможността срещу ответника да бъде подаден иск в съд на държава членка, която той не би могъл разумно да предвиди. Това е важно, особено при спорове относно извъндоговорни задължения, произтичащи от нарушения на правото на личен живот и на правата, свързани с личността, включително клеветата“.

5. Член 4, параграф 1 от Регламент № 1215/2012 гласи: „При условията на настоящия регламент, искове срещу лица, които имат местоживеене в държава членка, независимо от тяхното гражданство, се предявяват пред съдилищата на тази държава членка“.

6. Член 5, параграф 1 от този регламент предвижда: „Срещу лица, които имат местоживеене в държава членка, могат да бъдат предявявани искове в съдилищата на друга държава членка само при съблюдаване на правилата, установени в раздели 2—7 от настоящата глава“.

7. Член 7, озаглавен „Специална компетентност“, който се намира в глава II, раздел 2 от същия регламент, гласи:

„Срещу лице, които има местоживеене в държава членка, могат да бъдат предявявани искове в друга държава членка:

[...]

2) по дела относно неправомерно увреждане, деликт или квазиделикт — в съдилищата на мястото, където е настъпило или може да настъпи вредоносното събитие“.

³ Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 351, 2012 г., стр. 1).

Б. Националното право

8. Както изяснява полското правителство в писменото си становище, членове 23 и 24 от полския Граждански кодекс защитават широк спектър от свързани с личността права. Член 23 съдържа неизчерпателен списък на измеренията на свързаните с личността права, които могат да бъдат защитени по силата на тази разпоредба. В тези разпоредби не се споменават изрично националната идентичност, националното достойнство или правото на зачитане на истината за историята на полския народ. Полското правителство обаче цитира множество примери от националната съдебна практика, които потвърждават, че тези три измерения понастоящем са включени в приложното поле на свързаните с личността права по член 23 от полския Граждански кодекс съгласно тълкуването му от полските съдилища⁴.

9. Според полското правителство тези права могат да бъдат нарушени чрез лични посегателства и твърдения, които се отнасят до по-широка група хора, включително целия народ. За да предяви иск въз основа на такова твърдение, ищецът трябва да докаже, че е лично засегнат от въпросното твърдение. Такова въздействие по отношение на физически лица е потвърдено по-специално за лица, които са били затворници в нацистки лагери на смъртта и могат да твърдят нарушения на свързани с личността им права във връзка с описания на такива лагери, при които се използва прилагателното „полски“. Съгласно националната съдебна практика използването на това прилагателно полага вината за самото съществуване на лагерите на смъртта върху плещите на група лица, при все че самите те са били затворници в такива лагери, внушавайки по този начин, че пострадалите в действителност са били извършители.

10. Поради това, както потвърждава по същество запитващата юрисдикция в мотивите си за отправяне на преюдициално запитване⁵, в съответствие с националната съдебна практика свързаните с личността права на полските граждани включват защитата на националната им идентичност, националното им достойнство и правото на зачитане на истината за историята на полския народ. В това отношение се счита, че правата на поляците, оцелели в нацистките лагери на смъртта, са нарушени от неверни твърдения относно нацистките лагери на смъртта. Поради това се счита, че тези лица имат право да предявяват иски съгласно националното право в случаи като разглеждания в главното производство.

III. Факти, национално производство и преюдициални въпроси

11. Ищецът в главното производство е полски гражданин, който живее във Варшава. По време на Втората световна война той е бил затворник в Аушвиц. Понастоящем участва в дейности, насочени към запазване на паметта на жертвите на престъпления, извършени от нацистка Германия срещу полски граждани по време на Втората световна война. Тези дейности включват участие в срещи с образователна цел.

12. Ответникът в главното производство, Mittelbayerischer Verlag KG, е юридическо лице, установено в Регенсбург (Германия). То публикува в интернет регионален вестник на немски език на уебсайта www.mittelbayerische.de, който, разбира се, е достъпен и от други държави, включително Полша.

⁴ Това правителство се позовава по-специално на решения на Sąd Okręgowy w Olsztynie (Окръжен съд Олшин, Полша) от 24 февруари 2015 г. по дело № I C-726/13, на Sąd Apelacyjny w Białymstoku (Апелативен съд Бялисток, Полша) от 30 септември 2015 г. по дело № I АСа 403/15, на Sąd Apelacyjny w Warszawie (Апелативен съд Варшава, Полша) от 31 март 2016 г. по дело № I АСа 971/15, на Sąd Apelacyjny w Krakowie (Апелативен съд Краков, Полша) от 22 декември 2016 г. по дело № I АСа 1080/16 и на Sąd Okręgowy w Krakowie (Окръжен съд Краков, Полша) от 28 декември 2018 г. по дело № I C 2007/13.

⁵ В това отношение запитващата юрисдикция също така посочва решението на Sąd Apelacyjny w Warszawie (Апелативен съд Варшава) от 9 септември 2019 г. по дело № I АСз 509/19, постановено в сходно производство срещу друго германско дружество.

13. На 15 април 2017 г. на този уебсайт е публикувана статия, озаглавена „Ein Kämpfer und sein zweites Leben“ (Един боец и вторият му живот). Тя описва съдбата на г-н Israel Offman — роден в Ченстохова евреин, преживял Холокоста. Той е бил затворник в лагерите в Ближин и Аушвиц-Биркенау (Полша), Заксенхаузен и Дахау и принудителен работник в Леонберг и Платинг. След Втората световна война се установява за постоянно в Германия. Статията започва с разказ как през 1961 г., когато се ражда третото дете на г-н Offman, момиче, служителят по гражданското състояние в Niederbayern (Долна Бавария, Германия) отказва да регистрира името, избрано от родителите за дъщеря им, Faуa. Служителят заявил, че това име звучи твърде чуждо и не би могло да се произнесе на немски. В статията се обяснява, че родителите искали да кръстят дъщеря си „Faуa“, защото това било името на сестрата на г-н Offman, която, както е посочено в първоначалния текст на статията, „е убита в полския лагер на смъртта Треблинка“.

14. Както отбелязва запитващата юрисдикция, исторически факт е, че лагерът в Треблинка е бил германски нацистки лагер на смъртта, създаден по време на Втората световна война на територията на окупирана Полша.

15. От акта за преюдициално запитване става ясно, че първоначалният израз „полски лагер на смъртта Треблинка“ е бил достъпен на уебсайта едва в продължение на няколко часа — от 5,00 ч. на 15 април 2017 г., когато е публикувана цялата статия в интернет, до около 13,40 ч. същия ден, когато след намесата по електронната поща на полската консулска служба в Мюнхен (Германия) въпросният израз е заменен със следното съдържание: „е убита от нацисти в германския нацистки лагер на смъртта Треблинка в окупирана Полша“. В бележка под линия към статията е поместено кратко пояснение, че първоначално в текста е използван изразът „полски лагер на смъртта Треблинка“, но впоследствие той е коригиран.

16. На 27 ноември 2017 г. ищецът предявява иск пред Sąd Okręgowy w Warszawie (Окръжен съд Варшава, Полша). Към исковата молба той прилага разпечатка на коригирания вариант на спорната публикация. Ищецът не посочва при какви обстоятелства научава за публикацията. Той иска свързаните с личността му права, и по-специално неговата национална идентичност и национално достойнство, да бъдат защитени посредством:

- забрана за ответника по какъвто и да е начин да разпространява определенията „полски лагер на смъртта“ или „полски концентрационен лагер“ на немски и всякакъв друг език относно германските концентрационни лагери, намиращи се на окупираната територия на Полша по време на Втората световна война,
- осъждане на ответника да публикува на своя уебсайт изявление с уточнено в исковата молба съдържание, с което на ищеца се поднасят извинения за нарушаването на свързани с личността му права в резултат от въпросната публикация в интернет, която оставя впечатление, че лагерът на смъртта в Треблинка е бил създаден и използван от поляци,
- осъждане на ответника да изплати сумата от 50 000 PLN (полски злоти) в полза на Polski Związek Byłych Więźniów Politycznych Hitlerowskich Więzień i Obozów Koncentracyjnych (Полско сдружение на бивши политически затворници в хитлеристките затвори и концентрационни лагери).

17. Във връзка с обосновката на международната компетентност на полските съдилища ищецът се позовава на решение на Съда по дело eDate⁶. Ответникът иска отхвърляне на исковата молба поради липса на компетентност на полските съдилища. Той подчертава, че за разлика от случая по дело eDate, статията в интернет, която става повод за исковата молба, не засяга пряко ищеца.

6 Решение от 25 октомври 2011 г., eDate Advertising и др. (C-509/09 и C-161/10, EU:C:2011:685).

Ответникът сочи също регионалния профил и обхват на своята дейност, обхващаща Oberpfalz (Горен Пфалц, Бавария, Германия) и насочена преди всичко към регионалните новини. Например разделът „В Германия и по света“ се намира в менюто на уебсайта едва на четвърто място. Ответникът подчертава освен това, че уебсайтът се предлага само на немски език.

18. С определение от 5 април 2019 г. Sąd Okręgowy w Warszawie (Окръжен съд Варшава) постановява отказ по искането на ответника за отхвърляне на исковата молба. Този съд приема, че са изпълнени условията, определени в член 7, параграф 2 от Регламент № 1215/2012. Съдът посочва, че от 15 април 2017 г. до 29 ноември 2018 г. на уебсайта на ответника има над 32 000 посещения от Полша. Това поставя Полша на 14-то от общо 25 места от гледна точка на страната на произход на посетителите на уебсайта. Така ответникът е могъл да предвиди, че публикацията би могла да стигне до читатели и в други държави, включително Полша. Той е могъл също да предвиди, че публикуването в интернет на статия, съдържаща формулировката „полски лагери на смъртта“, може да бъде забелязана от полските читатели. Поради достъпността чрез интернет на публикацията в Полша и с оглед на нейното съдържание Полша може да се счита за място, където е възможно да бъдат нарушени свързани с личността права.

19. На 25 април 2019 г. ответникът обжалва първоинстанционното решение пред запитващата юрисдикция — Sąd Apelacyjny w Warszawie (Апелативен съд Варшава, Полша). Ответникът изтъква, че член 7, параграф 2 от Регламент № 1215/2012 е бил приложен неправилно, и поддържа, че липсва разумна възможност да се предвидят съдопроизводствени действия в Полша. Той твърди, че ако съдържанието на статията засяга други лица освен ищеца или не засяга никого конкретно, значи ответникът не разполага с обективна възможност да предвиди съда, пред който може да бъде призован. Ответникът сочи, че съдържанието на спорната статия е толкова отдалечено от Полша, че е обективно изключена разумната предвидимост за съдопроизводствени действия в Полша.

20. С разпореждане Sąd Apelacyjny w Warszawie (Апелативен съд Варшава) иска от представителя на ищеца да опише по-точно фактическите обстоятелства по исковата молба. Ищецът също така е приканен да уточни дали владее немски език, кога (преди или след корекцията на спорното определение) и по какъв начин (непосредствено от интернет или по информация от трети лица) е научил за публикацията. Запитващата юрисдикция обаче посочва, че тези въпроси остават без отговор.

21. Тя изпитва съмнения дали изискването за разумна предвидимост на съдебната компетентност, произтичащо от съображения 15 и 16 от Регламент № 1215/2012, обхваща положение като разглежданото в главното производство. Тази юрисдикция приема, че изразът „полски лагери на смъртта“ вероятно би получил негативен прием в Полша. Той може да остави някои читатели с погрешното впечатление, че именно поляци са създали лагерите на смъртта и носят отговорност за извършените в тях престъпления, като засегне поляците, които са били затворници в лагерите на смъртта или чиито близки са загинали от ръцете на германския окупатор по време на Втората световна война. Запитващата юрисдикция обаче си задава и въпроса дали особените обстоятелства на настоящия случай могат да доведат до извода, че ответникът е можел разумно да предвиди, че в резултат на спорната статия може да бъде призован пред полски съд по дело за защита на свързани с личността права, въпреки че ищецът не е описан пряко или косвено в текста на статията.

22. При тези обстоятелства Sąd Apelacyjny w Warszawie (Апелативен съд Варшава) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1. Трябва ли член 7, точка 2 от [Регламент № 1215/2012] да се разбира в смисъл, че компетентността, основана на привръзка към центъра на интересите, намира приложение по дело, образувано по иск на физическо лице за защита на свързани с личността му права, в случай че посочената като действие, нарушаващо тези права, публикация в интернет не

съдържа данни, отнасящи се пряко или косвено до това конкретно физическо лице, а данни или твърдения, оставящи впечатление за противоправни действия на общността, към която принадлежи ищецът (при конкретните обстоятелства по делото: народ), от които същият извежда нарушение на свързани с личността му права?

2. Следва ли, по дело за включваща имуществени и неимуществени елементи защита на свързани с личността права срещу нарушение в интернет, при преценка на основанието за компетентност, предвидено в член 7, точка 2 от Регламент [№ 1215/2012], тоест когато се прави преценка дали националният съд е съд по мястото, където е настъпило или може да настъпи вредоносното събитие, да се вземат под внимание обстоятелства като:
- кръгът от потребители, до които поначало е адресирана интернет страницата, на която възниква нарушението,
 - езикът, използван на тази интернет страница, или на спорната публикация,
 - времето, през което спорната информация в интернет е била достъпна за потребителите,
 - личните обстоятелства, свързани с ищеца, например преживявания по време на война и настояща обществена дейност, сочени по разглежданото дело като основания за възникването на конкретно право на противопоставяне по съдебен ред срещу разпространяването на твърдения против колективна общност, на която ищецът е член?⁷.

23. Писмени становища представят ищецът, ответникът, полското правителство и Европейската комисия.

IV. Анализ

24. Структурата на настоящото заключение е следната. Най-напред ще припомня актуалното състояние на съдебната практика и уредбата на международната компетентност за вреди, за които се твърди, че са причинени на свързани с личността права на дадено лице, възникваща по силата на член 7, точка 2 от Регламент № 1215/2012 (А). След това ще разгледам особеностите на настоящото дело (Б). По-нататък ще обясня защо въпросът дали дадено лице е поименно посочено едва ли може да бъде категоричен критерий за определяне дали е настъпила евентуална вреда в определена страна (раздел В). След това ще разгледам въпроса за предвидимостта на сезирания съд (Г). Накрая ще представя извода, че макар в сегашния си вид правото на Съюза да е доста благоприятно по отношение на международната компетентност в случаи, в които е накърнена репутацията на лица в интернет, съществуват определени граници относно същността на подобни иски, с които националният съд е длъжен да се съобразява (Д).

А. Два вида компетентност във връзка с нарушаването на свързани с личността права в интернет по член 7, параграф 2 от Регламент № 1215/2012 според мястото на възникване на вредоносното събитие

25. Практиката на Съда по настоящия член 7, параграф 2 от Регламент № 1215/2012 винаги е акцентирала върху необходимостта от запазване на възможността за международна компетентност по иски за обезщетение за вреди на лице, което твърди, че е пострадало. Така Съдът многократно е приемал, че тази разпоредба се отнася *едновременно* до мястото на настъпване на вредоносното събитие и до мястото на настъпване на увреждането⁷.

⁷ Каго започва с решение от 30 ноември 1976 г., Bier (21/76, EU:C:1976:166, т. 19).

26. Що се отнася до нарушенията на свързани с личността права, частта, която се отнася до „мястото, където е настъпило вредоносното събитие“, постепенно води до установяването на две различни основания за компетентност.

27. В решение Shevill, във връзка с публикации в *пресата*, Съдът свързва това място с всяка държава членка, „в която е била разпространена [твърдяната увреждаща] публикация и където според пострадалото лице е била накърнена репутацията му“, като съдилищата на тази държава членка са компетентни да се произнесат „само относно вредите, причинени в държавата на сезирания съд“⁸.

28. В резултат на това се ражда т.нар. „мозаечен“ подход⁹. Той се основава на разбирането, че твърдяна клеветническа публикация произвежда „вредоносния си ефект за пострадалото лице“ на всички места, „в които публикацията се разпространява, ако пострадалият е известен там“, и следователно съдилищата в тези държави членки „са най-подходящи от териториална гледна точка, за да разгледат клеветата, извършена в тази държава, и да определят размера на съответните вреди“¹⁰.

29. С решение на Съда eDate подходът от решение Shevill започва да се прилага за случаи в интернет. В действителност в решение eDate Съдът признава „[т]рудностите по прилагане в контекста на интернет на изведения от посоченото по-горе решение по дело Shevill и др. критерий за материализиране на вредата“ и „тежестта на нарушението за носителя на лично право, който констатира, че засягащата посоченото право информация е достъпна от всяка точка на земното кълбо“¹¹. Поради Съдът взема решение да адаптира своето тълкуване на член 7, параграф 2 от Регламент № 1215/2012 „в смисъл, че пострадалият от извършено чрез интернет нарушение на право на личността, може да сезира *съда* — в зависимост от мястото на материализиране на вредата, причинена в рамките на Европейския съюз чрез посоченото нарушение — с иск за *цялата вреда*“¹².

30. По този начин възниква основанието за компетентност, свързано с „центъра на интересите“. Съдът посочва, че „отражението на публикуваната в интернет информация върху личните права на съответното лице може да се прецени най-добре от юрисдикцията по мястото, където се намира центърът на интересите на предполагаемия пострадал“¹³.

31. При все това трябва да се отбележи, че центърът на интересите от решение eDate не замества „мозаечния“ подход от решение Shevill по отношение на публикациите в интернет. Той е *добавен* успоредно с него като *алтернатива*. Така пострадалият от твърдяно нарушение на свързани с личността права в интернет може да избере да сезира i) съда на държава членка, където се намира центърът на неговите интереси за цялата причинена вреда, или ii) съдилищата на една или повече държави членки за причинената там част от вредата¹⁴.

8 Решение от 7 март 1995 г., Shevill и др. (C-68/93, EU:C:1995:61, т. 33).

9 Вж. по-подробно заключението ми по дело Bolagsupplysningen и Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:554, т. 28 и съдържашите се там позовавания).

10 Решение от 7 март 1995 г., Shevill и др. (C-68/93, EU:C:1995:61, т. 28—31).

11 Решение от 25 октомври 2011 г., eDate Advertising и др. (C-509/09 и C-161/10, EU:C:2011:685, т. 47).

12 Пак там, точка 48. Курсивът е мой.

13 Пак там.

14 Пак там, точка 52.

32. В заключението си по дело *Bolagsupplysningen*¹⁵ се опитах да убедя Съда, че подобен подход е неподходящ. Освен значителните практически проблеми, породени от разширяването на мозаечния подход към публикациите в интернет, това решение не може да се обоснове от нито един от принципните доводи, изтъкнати в негова подкрепа. По-специално той не подобрява положението на която и да е от двете страни, с изключение на случаите на тормоз, а по-скоро намалява драстично или дори премахва изцяло шансовете на ответника да предвиди къде би могъл да бъде съден.

33. В решението си по дело *Bolagsupplysningen* Съдът решава да запази двойния подход¹⁶. Същевременно обаче той пояснява, че само съдилищата на държава членка, в която се намират центърът на интересите на ищеца, могат да разглеждат искания за поправка и заличаване на съдържание в интернет, за което се твърди, че е вредносно. Всъщност като „едно и неделимо [искане]“ такъв иск може да бъде отправян само „до една юрисдикция, компетентна да разгледа цялото искане“¹⁷.

34. Следователно изглежда, че след постановяването на решение *Bolagsupplysningen* съдилищата с ограничена, мозаечна компетентност могат да постановяват само „делими“ средства за правна защита, докато съдилищата с основана на центъра на интересите, пълна компетентност могат да постановяват както „делими“, така и „неделими“ средства за правна защита¹⁸.

35. Съдът не уточнява конкретно кои видове средства за правна защита в коя категория попадат. Предполагам обаче, че „делимите“ средства за правна защита по същество означават парично обезщетение (и евентуално други средства, между които може да се прокара граница въз основа на компетентност), докато „неделимите“ средства са всички онези, за които е реалистично да бъдат присъдени и изпълнени само един път, тъй като, след като бъдат изпълнени, оказват въздействие навсякъде (поправка или заличаване на информацията).

36. Накрая, досегашната съдебна практика е относително неясна относно конкретните условия, които трябва да бъдат изпълнени, за да се установи наличието на мозаечна компетентност или на компетентност, основана на центъра на интересите. От една страна, що се отнася до мозаечната компетентност, в практиката на Съда се посочват две изисквания: съдържанието, довело до жалбата, трябва да е било достъпно във въпросната държава членка и свързаните с личността на ищеца права трябва евентуално да са били увредени в тази държава членка¹⁹. От друга страна, компетентността, основана на центъра на интересите, очевидно поставя по-високи изисквания. При все това, може би поради факта че е въведена и потвърдена по дела, в които *особено тясната връзка* между спора и юрисдикциите по мястото, където е настъпила вредата²⁰, на практика е довела до положение, при което „центърът на интересите на засегнатото лице“ съвпада с неговото местоживее²¹, съдебната практика не предоставя много подробни критерии от гледна точка на специфични фактори или други обстоятелства, които трябва да се вземат предвид.

15 Заключение ми по дело *Bolagsupplysningen* и *Ilsjan* (C-194/16, EU:C:2017:554).

16 Решение от 17 октомври 2017 г., *Bolagsupplysningen* и *Ilsjan* (C-194/16, EU:C:2017:766, т. 47).

17 Пак там, точка 48.

18 Естествено, в допълнение към „пълната“ компетентност по отношение на всички средства за правна защита, които винаги биха били достъпни по местоживееето на ответника на основание член 4, параграф 1 от Регламент № 1215/2012 — вж. също решение от 25 октомври 2011 г., *eDate Advertising* и др. (C-509/09 и C-161/10, EU:C:2011:685, т. 42 и 43).

19 Вж. решения от 7 март 1995 г., *Shevill* и др. (C-68/93, EU:C:1995:61, т. 30 и 33), от 25 октомври 2011 г., *eDate Advertising* и др. (C-509/09 и C-161/10, EU:C:2011:685, т. 51), и от 17 октомври 2017 г., *Bolagsupplysningen* и *Ilsjan* (C-194/16, EU:C:2017:766, т. 47). В контекста на нарушенията на авторското право вж. също решение от 22 януари 2015 г., *Hejduk* (C-441/13, EU:C:2015:28, т. 34).

20 Решение от 17 октомври 2017 г., *Bolagsupplysningen* и *Ilsjan* (C-194/16, EU:C:2017:766, т. 26 и цитираната съдебна практика).

21 Пак там, точка 33.

Б. Особенности на настоящото дело

37. Именно в този правен контекст запитващата юрисдикция иска да установи, на първо място, дали може да е налице център на интересите за ищец, който не е *индивидуално посочен* в спорната публикация. В настоящото заключение предпочитам по-скоро да използвам този израз, отколкото формулировката, с която си служи запитващата юрисдикция, която заявява, че „посочената [...] публикация в интернет не съдържа данни, *отнасящи се* пряко или косвено до това конкретно физическо лице“. Въпросът дали даден ищец е *индивидуално посочен* в публикация, i) поименно или ii) или с уникални лични характеристики или обстоятелства²², следва да представлява относително обективна фактическа преценка. Степента, до която публикуваната информация *се отнася* до определено физическо лице, е въпрос на (относително субективна) преценка, която се извършва по скала, което вече включва елементи на оценка на предоставената информация и бързо преминава към преценка по същество, тоест доколко всъщност е засегнато съответното лице²³.

38. С втория си въпрос запитващата юрисдикция иска да се установят релевантните обстоятелства, които следва да се вземат предвид, за да се прецени дали е налице достатъчна връзка, за да се приеме, че е налице компетентност на основание член 7, параграф 2 от Регламент № 1215/2012.

39. Предвид естеството на поисканите средства за правна защита запитващата юрисдикция отправя въпрос конкретно за компетентността, основана на центъра на интересите. Всъщност ищецът иска от запитващата юрисдикция²⁴ три отделни средства за правна защита: парично обезщетение, забрана за ответника да използва спорното определение в бъдеще и поднасяне на публично извинение на ищеца. Не се уточнява дали поисканото парично обезщетение следва да представлява целия размер на твърдяната вреда или само претърпяната вреда, попадаща в компетентността на полските съдилища. При все това и във всеки случай другите две средства за правна защита до голяма степен се явяват *неделими*, тоест такива, които могат да бъдат постановени само от съд, който е компетентен въз основа на центъра на интересите на ищеца²⁵.

40. Независимо от това е ясно, че въз основа на постоянната практика на Съда, изложена в предходния раздел от настоящото заключение, *успоредно* с потенциалната компетентност, основана на центъра на интересите, продължава да съществува и мозаечната компетентност.

41. Успоредното им съществуване води до някои важни последици. Освен ако в рамките на настоящото дело Съдът не поиска да преразгледа из основи своята практика относно компетентността, основана на центъра на интересите или на мозаечния подход, или най-вече тяхното успоредно съществуване, установено с решение eDate и потвърдено наскоро с решение Bolagsupplysningen²⁶, или, разглеждайки тези въпроси, не проучи внимателно решение Bier във

22 Например, няма голямо значение дали публикация в интернет, съдържаща евентуално nelаскави твърдения за определено лице, говори за i) Michal Bobek или ii) за лудия чех, който в момента е генерален адвокат в Съда. И в двата случая няма никакво съмнение, че авторът на настоящото заключение до голяма степен е *индивидуално посочен*, макар и не поименно (и директно) във втория случай.

23 Последното обстоятелство се потвърждава от посочената по-горе национална съдебна практика (т. 8—10 от настоящото заключение), която, изглежда, поражда правна презумпция или по-скоро правна фикция, че определен вид публикация се отнася до определена група лица.

24 Вж. по-горе точка 16 от настоящото заключение.

25 За разлика от съдилищата, които евентуално могат да бъдат сезирани въз основа на мозаечната компетентност във връзка с вредата, настъпила на тяхна територия (вж. по-горе т. 35 и 36 от настоящото заключение). И в този случай „пъаната“ компетентност по отношение на всички средства за правна защита би била достъпна и по местоживеенето на ответника, на основание член 4, параграф 1 от Регламент № 1215/2012.

26 За критика на практиката на Съда в този контекст вж. например Hess, B. The Protection of Privacy in the Case Law of the CJEU. — In: Protecting Privacy in Private International and Procedural Law and by Data Protection, Nomos, Baden-Baden, 2015, p. 106; *Reymond*, M. The ECJ eDate Decision: A Case Comment. — Yearbook of Private International Law, vol. XIII, SELP, 2011, 502—503; *Stadler*, A. Anmerkung zu EuGH, Urteil v. 17.10.2017 — C-194/16 Bolagsupplysningen OÜ, Ingrid Ilsjan/Svensk Handel AB. — Juristenzeitung, vol. 73, 2018, p. 98.

връзка с деликтите в интернет като цяло²⁷, е относително ясно, че независимо дали в крайна сметка ще се окаже, че съществува център на интересите за (предполагаемата) увредена страна по дело като настоящото, мозаечната компетентност винаги ще е налице и ще позволява на *всеки* национален съд да установи, че е компетентен по отношение на дела от делимите средства за правна защита (и със сигурност за паричното обезщетение) във връзка с частта от вредата, настъпила на негова територия.

42. Следователно настоящото дело отново демонстрира защо продължаващото успоредно съществуване на двата вида компетентност поражда проблеми най-малко на две равнища. От една страна, се превръща в донякъде безсмислено упражнение да се водят разпалени дебати къде точно би могъл да се намира центърът на интересите на увредено лице, когато мозаечната компетентност във всички случаи би могла да бъде достъпна в 27 държави членки. От друга страна, досега центърът на интересите по същество е бил приравняван на местоживеенето на ищеца с допускането, че това е мястото, където репутацията на ищеца би била засегната в най-голяма степен. При това положение не е ясно какво място остава за обсъждането на каквито и да е *обективни* връзки на спора със съдилищата на дадена държава членка, тъй като понятието за център на интересите е изградено около *субективното* положение на лицето, за което се твърди, че е пострадало²⁸. Следователно от практическа гледна точка единствената задача, която трябва да се изпълни, е да се определи местоживеенето на пострадалото лице, като на практика компетентността на *forum actoris* може би бъде оборена само ако въпросното пострадало лице не поддържа почти никакви социални връзки на това място.

43. Не съм почитател на така установената съдебна практика²⁹. Според мен един ден Съдът ще бъде принуден да я преразгледа. Не смятам обаче, че настоящото дело е подходящо за това поради една относително проста причина: спорният въпрос по него не е свързан с международната компетентност, а по-скоро с иска по същество, както и със съдържанието и естеството на свързаните с личността права, които изглежда са признати от националното право. Но въпросът кой точно може основателно да твърди, че е пострадал, и какъв е обхватът на (свързаните с личността) права, които е възможно да са били увредени от твърдяна клеветническа публикация в интернет, е свързан преди всичко с иска по същество, и се урежда от приложимото национално право. Проблемът по настоящото дело (и по предходните дела) не се отнася до компетентността по член 7, параграф 2 от Регламент № 1215/2012 (или предшестващите го правни актове).

44. Поради тези причини предлагам на Съда да възприеме тесен и минималистичен подход по настоящото дело. По същество то се отнася до един въпрос: ако дадено лице твърди, че е увредено от публикация в интернет, но не е поименно посочено във въпросната публикация, допуска ли се прилагането на критерия за центъра на интересите на това лице по отношение на неделимите средства за правна защита, а именно забраната да се използва определено твърдение в бъдеще и публикуването на извинение?

27 Вж. по-горе точка 25 от настоящото заключение. Най-скоро, вж. например заключението на генералния адвокат Campos Sánchez-Bordona по дело Verein für Konsumenteninformation (C-343/19, EU:C:2020:253, т. 46–48). Относно правната доктрина, в която се препоръчва изобщо да отпадне свързаната с мястото на настъпване на вредоносното събитие част от член 7, параграф 2 от Регламент № 1215/2012 за случаите в интернет, вж. например *Lutzi*, T. Internet Cases in EU Private International Law—Developing a Coherent Approach. — International & Comparative Law Quarterly, vol. 66, 2017, 710–712.

28 В точка 33 от решение от 17 октомври 2017 г., *Bolagsupplysningen и Ilsjan* (C-194/16, EU:C:2017:766), това място е посочено като „център на интересите на *засегнатото лице*“ (курсивът е мой), а не като център на интересите (или по-скоро, както би било по-правилно да се каже, център на тежестта) на *спора*.

29 Както мисля, че изясних в заключението си по дело *Bolagsupplysningen и Ilsjan* (C-194/16, EU:C:2017:554), като приканих големият състав на Съда да преразгледа решението eDate.

В. Да бъдеш посочен поименно или не: има ли значение за възникването на увреждане по член 7, параграф 2 от Регламент № 1215/2012?

45. Ответникът и Комисията изтъкват по същество, че лицето, пострадало от твърдяно нарушение на свързани с личността права, следва да може да сезира само съдилищата в своя център на интереси само *ако е посочено поименно* във въпросната публикация. Тези две встъпили страни излагат редица доводи относно разграничаването на фактите по настоящото дело от тези по делата eDate и Bolagsupplysningen. Те предупреждават, че международната компетентност би могла да се разшири опасно много, ако основаната на центъра на интересите компетентност стане достъпна не само за лицата, към които дадена публикация е насочена изрично, но и за други, неопределени членове на национални, етнически, религиозни или други групи просто защото индиректно се говори за тях в публикация в интернет.

46. Що се отнася до правилото, което двете страни предлагат на Съда да формулира, предложеният подход по същество е следният: тъй като ищецът не е посочен поименно в спорната публикация, издателят не е могъл разумно да предвиди, че ищецът е можел да бъде засегнат от публикацията. Следователно, за да се установи основана на центъра на интересите компетентност, е необходимо (потенциалният) ищец да бъде посочен поименно в публикацията.

47. Съгласен съм с двете встъпили страни относно първото твърдение, макар и от различен ъгъл: разумната степен на предвидимост за издателя по отношение на мястото, където публикацията му може да причини вреда, със сигурност е необходим елемент. Тя би трябвало да бъде външната граница при определяне на мястото, където може да настъпи вредата. Както обаче ще обясня в следващия раздел (Г), това не означава и със сигурност не е означавало в настоящата съдебна практика, че международната компетентност би била ограничена до местата, които издателят субективно е предвидил. Освен това съществува разлика между обективната предвидимост на вредата, която конкретно твърдение може да причини, и предвидимостта на самоличността на конкретен ищец.

48. Що се отнася обаче до второто твърдение, застъпвано от ответника и Комисията, не съм съгласен, че съществува правило, според което, *за да може да е налице* компетентност, основана на центъра на интересите на лице, което твърди, че е пострадало, това лице трябва да бъде посочено поименно в спорната публикация.

49. Най-напред, вярно е, че основаната на центъра на интересите компетентност не е налице при всички възможни обстоятелства. В някой конкретен случай е възможно просто да не съществува такъв център. Същото обаче може да е вярно и в случаи, в които съответните лица в действителност са посочени поименно в дадена публикация³⁰.

50. По отношение на останалото, категорично съм съгласен, че трябва да е налице естествена взаимовръзка: ако дадено лице е посочено поименно или е ясно индивидуално посочено по друг начин в публикация, е логично да се приеме, че издателят е трябвало да знае или поне да допусне при упражняване на длъжмата от него грижа³¹, че има вероятност някъде да съществува център на интересите на това лице³². От друга страна, издателят, чието съдържание не реферира към конкретно лице по този начин, рядко би се оказал в такова положение. Препятства ли това обаче възможността издателят все пак да може да помества съдържание в интернет, което с голяма вероятност при разумно тълкуване ще бъде възприето като причиняващо вреда на относително ясно и предвидимо място?

30 Вж. решение от 17 октомври 2017 г., Bolagsupplysningen и Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, т. 43).

31 В действителност публикуването на съдържание, отнасящо се до дадено лице, по никакъв начин не гарантира, че издателят знае къде се намира центърът на интересите на това лице. То просто вмениява задължение за полагане на длъжима грижа.

32 Решение от 25 октомври 2011 г., eDate Advertising и др. (C-509/09 и C-161/10, EU:C:2011:685, т. 50).

51. Няма видима разделителна линия, която би могла да послужи като ясно правило за компетентност в това отношение. Това обаче е по-скоро логично с оглед на естеството на разглеждания деликт: при нормални обстоятелства производството за клевета изисква преценка на конкретно твърдение с оглед на неговия контекст и отрицателното му въздействие върху защитените права на съответното лице. Всъщност в рамките на такава преценка някои твърдения са твърде отдалечени, за да причинят осезаемо увреждане на репутацията на лицето. Други биха могли да се окажат болезнени дори за лица, които не са индивидуално посочени. Налице е скала, а не херметично запечатани кутийки. Следните примери могат да илюстрират това твърдение.

52. Първо, нека си представим публикация в интернет, съдържаща клеветническо твърдение за лице, намиращо се в тясна връзка с някого: съпруг, съпруга, дете или родител. За целите на този пример нека приемем, че клеветническото твърдение се отнася до съпруг на лицето. Следователно да си представим публикувана клеветническа статия за съпруга, в която е посочен поименно само той и никой друг. По някаква причина съпругът решава да не предприема действия. Независимо от това за хората около него, включително за съпругата му, е ясно, че той страда от това твърдение. Ако съпругата реши да предяви от свое име иск за обезщетение за неимуществените вреди, които са ѝ причинени от публикуването на статията, при условие че в националното право се предвижда процесуална легитимация за такова лице, не би ли могло това лице да се позове на своя център на интереси?

53. Второ, какво е положението при клеветнически подмятания, отправени към група хора, които не са поименно посочени, но могат да бъдат идентифицирани с известно усилие (въпреки че издателят може да не е в състояние да познава всички тях)? Нека си представим група хора, свързани по професионален, културен (служители на определено търговско дружество, членове на сдружение или клуб) или географски признак (жителите на дадено населено място или град). Да си представим, че в публикация в интернет се съдържа обидно твърдение за такава група хора.

54. Трето, още по-далеч по скалата се намират членовете на всяка по-голяма общност, свързани с общите си характеристики, било то национални, етнически, расови, полови, свързани със сексуалната ориентация и т.н. Ами ако членовете на такава общност се считат за увредени от определени твърдения в интернет? Тъй като не са посочени индивидуално, пречка ли е това публикациите в интернет да се възприемат като увреждащи по отношение на тях? Означава ли това, че такива лица поначало не могат да се позовават на центъра на своите интереси?

55. Съществуват два аспекта, които са общи за всички тези сценарии. Първо, няма ясно разчертани графи или граници. Обратно, наблюдава се обтекаемост, непрекъсната линия, очертана от възможните „степенни на индивидуализация“, които трябва да се преценят с оглед на безкрайното фактическо разнообразие от случаи, като конкретното твърдение се преценява в неговия контекст по отношение на конкретен ищец. Второ, въпросът дали в някой от тези случаи лицето би разполагало с процесуална легитимация да предяви такъв иск или дори дали такова лице би могло да има качеството на „пострадало лице“, а и по отношение на кои права (свързани с личността), попада в обхвата на приложимото национално право.

56. Това многообразие от конкретни случаи на практика не може да се замени с правило за международна компетентност, съгласно което, ако дадено лице не е посочено поименно в публикация в интернет или поне не е достатъчно индивидуално посочено в нея³³, вече няма да е достъпна самата компетентност, която обикновено се основава на предварителна оценка дали

³³ Като същевременно остава отчетливо убоглив въпросът за границата на „достатъчно индивидуално посочване“ в конкретна публикация, ако се приеме, че макар да не е поименно посочено, лицето все пак може да бъде засегнато.

е настъпила или има вероятност да настъпи някаква вреда за това лице в тази държава. Този инструмент би бил твърде нечувствителен и неподходящ в редица случаи. Един критерий (лицето е поименно посочено) би се използвал като изключително ненадежден заместител на много различна оценка (конкретна публикация е причинила вреда в определена държава).

57. Ето защо не смятам, че е уместно Съдът да възприеме правило за компетентност като предложеното от ответника и Комисията. Вместо да се опитва да установи ясно разграничение между случаите, в които лицето е индивидуално посочено, и случаите, в които това не е така, Съдът следва да припомни необходимостта от обективна предвидимост на сезирания съд и на компетентността, както и потенциалните критерии, които трябва да бъдат взети предвид при такава преценка — въпрос, който разглеждам на следващо място.

Г. Крайният резултат: разумна и обективна предвидимост на всяка причинена вреда

58. Ключовият въпрос във връзка с предвидимостта е *какво* точно трябва да е предвидимо? Мястото, където е настъпила или може да настъпи вредата (второто направление в решение *Bier* като цяло), или просто мястото, където е центърът на интересите на действителното пострадалото лице (тоест само малка част от цялостния проблем на увреждането)?

59. Ищецът и Комисията правилно подчертават, че предвидимостта на компетентността е общо изискване на Регламент № 1215/2012. В действителност то е залегнало в съображения 15 и 16, съгласно които всяко отклонение от принципа, че компетентността се основава на местоживеенето на ответника³⁴, тоест всички алтернативни основания за компетентност, трябва да „са основани на тясна връзка между съда и процесуалното действие или с оглед да се улесни доброто правораздаване. С наличието на тясна връзка следва да се гарантира правна сигурност и да се избягва възможността срещу ответника да бъде подаден иск в съд на държава членка, която той не би могъл разумно да предвиди. Това е важно, особено при спорове относно извъндоговорни задължения, произтичащи от нарушения на правото на личен живот и на правата, свързани с личността, включително клеветата“.

60. Нужна е обаче доста дълга поредица от доводи, за да се премине от това твърдение към предлаганото в конкретния случай: i) ответникът не би бил в състояние да предвиди компетентността на полските съдилища, защото ищецът не е посочен поименно във въпросната публикация; ii) следователно ответникът не е имал никаква представа за неговата самоличност; iii) следователно ответникът не е бил в състояние да знае местоживеенето му; и iv) следователно ответникът не е могъл разумно да предвиди къде би могъл да се намира центърът на интересите на ищеца.

61. Съгласен съм, че такава поредица действително би могла да се проследи, ако въпросът за *предвидимостта на сезирания съд* се сведе само до въпроса за самоличността и *местоживеенето на ищеца*. Това обаче изглежда не е „предвидимостта“, която се има предвид в цитираните съображения. Тази предвидимост е следвало да бъде гарантирана от тясна връзка между процесуалното действие и съда, т.е. *обективна* връзка между процесуалното действие и сезирания съд в интерес на доброто правораздаване.

62. Длъжен съм да се съглася, че що се отнася до местоположението на центъра на интересите, обективната предвидимост на това, което би било най-добре да се нарече „центърът на тежестта“ на конфликта, изглежда, се свежда до определянето на местоживеенето на пострадалото лице³⁵. Не мисля обаче, че Съдът трябва да продължи да следва този подход, като въведе допълнителни правила, които се отклоняват още повече от това, което следва да

³⁴ Вж. също така решение от 19 февруари 2002 г., *Besix* (C-256/00, EU:C:2002:99, т. 52).

³⁵ Както е описано в точки 36 и 42 от настоящото заключение.

представява действителната преценка. Казано просто, разумната предвидимост на центъра на тежестта на конфликта не следва на практика да се заменя с това, че издателят знае къде е местоживеенето на пострадалото лице. И в този случай, макар че съм напълно съгласен, че правилата относно компетентността трябва да бъдат предвидими, не смятам, че подобно редуциране способства да се постигне онази предвидимост, която се има предвид в Регламент № 1215/2012.

63. На първо място, преценката на свързаните с личността права включва най-малко две съображения: не само фактическото или социалното положение на увреденото лице и причинената му вреда (т.е. аспектите, свързани с пострадалото лице), но също така преди всичко естеството, съдържанието и обхвата на конкретното твърдение в съответния контекст (аспекти, свързани с твърдението и с неговите обхват и въздействие). Предвидимостта на компетентността следва да се преценява именно в пресечната точка на тези две съображения, а не просто спрямо предвидимостта или дори осведомеността за местоживеенето на засегнатото лице.

64. В това отношение мога единствено отново³⁶ да се съглася с позицията, заемана от генералния адвокат Cruz Villalón, който в действителност подчертава значението на предвидимостта и на правната сигурност в подобен контекст³⁷. Независимо от това обаче целта е този вид предвидимост да се гарантира чрез установяване на (обективния) център на тежестта на *конфликта*, а не само (субективния) център на интересите на *пострадалото лице*. Поради това изтъкнатият генерален адвокат предлага тази проверка на „центъра на тежестта“ да се състои от два *кумулятивни* елемента, като единият е насочен към ищеца, а другият — към естеството на спорната информация³⁸. Съдилищата на дадена държава членка биха били компетентни само ако това е мястото, където се намира центърът на интересите на ищеца, *и* ако „спорната информация [е била] изразена по такъв начин, че да позволява да се предвиди разумно, че е обективно релевантна [в тази държава членка]“³⁹.

65. Вярно е, че досега Съдът, изглежда, се съсредоточава изключително върху първия от двата елемента (положението на ищеца), като същевременно запазва пълно мълчание по втория (естеството и съдържанието на материала, за който се твърди, че е причинил вреда). Това мълчание обаче не трябва непременно да се тълкува като изрично отхвърляне на релевантността на втория критерий. Следва да се припомни, че както по делото eDate, така и по делото Bolagsupplysningen ищите са били посочени поименно в разглежданите публикации. Следователно може просто да е било прието, че поради това информацията е обективно релевантна на мястото, където живеят ищите, и не е необходимо да се проучват подробно съдържанието и естеството на спорния материал.

66. С оглед на това отправната точка са естеството, съдържанието и обхватът на въпросния материал, преценени във връзка с определено лице, а именно с ищеца, който предявява иск. Може ли да се приеме, че дадено твърдение, разглеждано в подходящия му контекст, причинява вреда на определен ищец на конкретно място? Търсената предвидимост е разумната предсказуемост на съда с оглед на конкретно твърдение. Тя не може да бъде сведена до предварителна осведоменост за самоличността на конкретен ищец и неговото местоживеене.

67. Второ, ако се приеме, че съдържанието на свързаните с личността права и евентуалното отражение върху тях се определят преди всичко от националното право и за да причини вреда дадено твърдение, е от значение не просто да е известна самоличността на ищеца, а най-вече съдържанието и естеството на твърдението, може да се приеме, че „географски определено“

36 Вж. заключението ми по дело Bolagsupplysningen и Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:554, т. 99—103).

37 Заключение по съединени дела eDate Advertising и др. (C-509/09 и C-161/10, EU:C:2011:192, т. 58).

38 Пак там, точки 59—66.

39 Пак там, точка 60.

твърдение може да причини оскърбление (най-вече) в „географски определеното“ място, за което се отнася. Ако някой помести в интернет твърдение, че всички жители на град X са крадци на автомобили или единствената професия, с която жените от град Y се справят отлично, е проституцията, ще бъде ли изненадващо, че жителите на град X или жените от град Y се засягат от тези твърдения?⁴⁰

68. Трето, въпросът относно евентуалното субективно намерение на издателя действителната публикация да причини оскърбление е свързан с това обстоятелство. Не е необходимо обаче уебсайтът, в който е извършено нарушението, да е насочен конкретно към обществеността във въпросната държава членка. Макар такова субективно намерение да се изисква например по силата на член 17, параграф 1, буква в) от Регламент № 1215/2012⁴¹, то би създавало проблеми при доказването, ако бъде приложено извън областта на потребителските договори. Както правилно отбелязва полското правителство, то също така би било несъвместимо с различния текст съответно на член 7, точка 2 и на член 17, параграф 1. При все това и във всеки случай то не би имало никакъв смисъл предвид естеството на разглеждания в случая деликт. Всъщност Съдът вече е достигнал до подобен извод с отказа да приложи подобен критерий в противовес на мозаечната компетентност по дела за нарушения на правата върху интелектуална собственост⁴².

69. Също така бих призовал за предпазливост относно въвеждането по същество на „критерий за умисъл“ по делата за непозволено увреждане в интернет⁴³. Субективната воля на издателя към момента на публикуването, ако изобщо може да бъде установена, може да се използва само като указание. То обаче не е определящо. От значение вместо това е дали с оглед на редица обективни „доказателства“ е могло разумно да се предвиди, че публикуваната в интернет информация ще представлява „новинарски интерес“ на точно определена територия, което ще накара читателите на тази територия да се запознаят с нея. Такива критерии на практика биха могли да включват например предмета на публикацията, домейна от първо ниво на уебсайта, езика на уебсайта, рубриката, в която е публикувано съдържанието, ключовите думи, подбрани за търсачките, или архива с информация за посещенията на уебсайта⁴⁴.

70. При все това, тъй като в решение Vier тези съображения са свързвани с въздействието, т.е. с мястото, където е настъпила вредата, логично е всъщност те да бъдат съсредоточени върху обективното последващо въздействие на дадена публикация от гледна точка на обществеността, а не да са насочени предимно към първоначалните и доста субективни намерения на издателя.

40 От друга страна, що се отнася до „географски определените“ твърдения, би могло да се каже, че такива твърдения действително могат да засегнат репутацията на жителите на град X или жените от град Y *някъде другаде извън град X или на други лица, които не са жени от град Y*, тъй като има вероятност жителите от град X или жените от град Y да знаят, че тези твърдения не са верни — естествено, с изключение на крадците на автомобили от град X и жените от град Y, които извършват тези специфични услуги. Тази интригуваща насока на разсъждение обаче би могла да доведе до извода, напомнящ силно на философията на екстернизма на Яра Цимерман, че единственото място, където географски определени твърдения могат да засегнат някого, е извън областта, за която се отнасят. Алтернативно би могло също да се предположи, че единствените лица в тези области, чиято репутация действително би могла да бъде засегната от такива твърдения, са онези, които не принадлежат към посочените (професионални) групи, индивидуализирани от съответните твърдения, в резултат на което непредявяването на иск срещу такова твърдение представлява и акт на индиректно самоуличаване.

41 Същият критерий може да бъде намерен в член 6, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 593/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 17 юни 2008 година относно приложимото право към договорни задължения (Рим I) (ОВ L 177, 2008 г., стр. 6). Вж. решение от 7 декември 2010 г., Pammer и Hotel Alpenhof (C-585/08 и C-144/09, EU:C:2010:740) за тълкуването му по дела, свързани с интернет.

42 Вж. решения от 3 октомври 2013 г., Pinckney (C-170/12, EU:C:2013:635, т. 42), и от 22 януари 2015 г., Hejduk (C-441/13, EU:C:2015:28, т. 32 и 33).

43 Вж. заключението на генералния адвокат Cruz Villalón, представено още по съединени дела eDate Advertising и др. (C-509/09 и C-161/10, EU:C:2011:192, т. 62).

44 Пак там, точки 63—65.

Именно от тази гледна точка следва да се прецени в съответствие със съображение 16 от Регламент № 1215/2012 дали е налице *ясна обективна връзка* между *процесуалното действие и съда*, която да обосновава сезирането на съответния съд в противовес на практически неограничения географски обхват на съдържанието в интернет⁴⁵.

71. Четвърто, като се има предвид това разбиране на предвидимостта, в помощ на запитващата юрисдикция могат да се предложат някои насоки относно изброените във втория преюдициален въпрос критерии. В действителност първите два критерия, посочени от запитващата юрисдикция, са донякъде релевантни за тази преценка: целевата аудитория и езикът на публикацията. Противно обаче на поддържаното от ответника и в съответствие с вече изложените по-горе в този раздел доводи, аудиторията е *обективна*. С други думи, кръгът от потребители, който има вероятност да се интересува от такава информация и да има достъп до нея, но не и кръгът от потребители, *субективно* определен от някакви бизнес планове, от естеството и броя на разделите в даден уебсайт или от субективното възприятие на издателя.

72. За сметка на това е трудно да се установи връзката на другите два критерия, посочени от запитващата юрисдикция, с решаването на въпроса за международната компетентност, вместо да бъдат разглеждани просто като обстоятелства, свързани с иска по същество. Това важи най-вече за предложението да се вземат предвид „времето, през което спорната информация в интернет е била достъпна за потребителите“ или „личните обстоятелства [на ищеца]“. И двата елемента несъмнено са важни за преценката на вредата, която публикацията е нанесла на репутацията на предполагаемото увредено лице. Ролята им, ако въобще съществува, във връзка с компетентността, е много по-ограничена, защото член 7, параграф 2 от Регламент № 1215/2012 изисква просто вредата, за която ищецът иска обезщетение, да е настъпила в обхвата на териториалната подсъдност на сезирания съд.

73. Пето и последно, всички тези въпроси в крайна сметка трябва да се преценят от запитващата юрисдикция. На равнището на международната компетентност обаче въпросът за предвидимостта трябва надлежно да се окачестви като насочен към това дали дадено твърдение, предвид неговото естество, контекст и обхват, би могло да причини вреда на даден ищец в рамките на определена територия. Следователно той очевидно е свързан с предвидимостта и предсказуемостта на съответния съд. Въпросът не трябва да се свежда до това дали даден издател е знаел или е можел да знае местоживеенето на евентуално пострадалото лице към момента, в който материалът е поместен в интернет.

74. С оглед на това и въз основа на представените пред Съда факти несъмнено е трудно да се предположи, че издател в Германия, който тиражира в интернет израза „полския лагер на смъртта Треблинка“, по никакъв начин не е можел да предвиди, че някой в Полша би могъл да се засегне от такова твърдение. Следователно може би не е невъзможно „мястото на настъпване на вредата“ в резултат на това твърдение да се намира в рамките на тази територия, особено след като твърдението се тиражира на език, който всъщност се говори широко извън националната му територия. По тази логика, макар че в крайна сметка всички тези въпроси несъмнено трябва да се изследват от националната юрисдикция, е трудно да си представим как компетентността по член 7, параграф 2 от Регламент № 1215/2012 би могла да бъде изначално изключена.

⁴⁵ Вж. общо за практиката на Съда и призова да се въведе подобен подход по делата, свързани с интернет, например *Auda*, A.G.R. A proposed solution to the problem of libel tourism. — *Journal of Private International Law*, vol. 12, 2016, 115—116; *Reymond*, M. Jurisdiction in case of personality torts committed over the Internet: a proposal for a targeting test. — *Yearbook of Private International Law*, vol. 14, 2012/13, 217—21; или *Lutzi*, T. *Private International Law Online*. Oxford University Press, Oxford, 2020, точки 5.85, 5.87—88.

Д. (Международната) компетентност и приложимото (национално) право

75. Във всеки случай може би не е напълно непредвидимо, че ако вследствие на твърдение, публикувано в интернет, като разглежданото в главното производство настъпи вреда, тя би могла да се определи в териториален план чрез съдържащата се в твърдението географска или национална препратка. В контекста на настоящото дело е изненадващо — с оглед на въпросното твърдение, неговото естество, продължителност и контекста, в който е поместено в интернет —, че то реално да може да наруши свързани с личността права на което и да е лице или дори да го засегне лично.

76. Всъщност обаче тези аспекти попадат в обхвата на приложимото национално право и все още не са разгледани от запитващата юрисдикция. Те са свързани с въпроса дали по настоящото дело ищецът би могъл успешно да претендира, че е бил действително увреден от използването на израза „полски лагер на смъртта“. Този въпрос касае не толкова международната компетентност, колкото съществуващото или потенциалното въздействие върху съществуващото на спора, ако се разглежда отделно или като предварителен въпрос във връзка с процесуалната легитимация.

77. Несъмнено въпросите относно компетентността и съществуващото на спора невинаги могат да бъдат лесно отделени. Освен това в специфичния контекст на публикациите в интернет и нарушенията на свързани с личността права международната компетентност по всяка вероятност ще определи и приложимото право. За разлика от други области на правната уредба относно деликта/непозволеното увреждане, при споровете във връзка с нарушаването на свързани с личността права не съществува хармонизирана стълковителна норма⁴⁶. В съответствие с това всеки компетентен съд ще приложи собствената си национална стълковителна норма, в резултат на което вероятно ще приложи своето собствено материално право, особено когато на този етап счита, че вредата или съответната част от нея е настъпила на място, попадащо в обхвата на териториалната му компетентност.

78. Това обаче не означава, че „всичко е позволено“ на равнището на приложимото право, що се отнася до евентуалното нарушаване на свързани с личността права чрез публикация в интернет в рамките на вътрешния пазар. Вместо заключение бих искал да се спра на два въпроса, които евентуално биха могли да се окажат релевантни за запитващата юрисдикция в това отношение.

79. Първо, може да е полезно да се припомни, че член 3, параграф 2 от Директива 2000/31/ЕО⁴⁷ „не допуска, освен в случаите на дерогиране, разрешени при предвидените в член 3, параграф 4 условия, спрямо доставчика на услуга на електронната търговия да се прилагат по-строги изисквания от предвидените от действащото материално право в държавата членка, в която е установен посоченият доставчик“⁴⁸.

80. В решение Parasavvas Съдът уточнява, че член 3 от тази директива се прилага и по отношение на новинарските агенции, въпреки че генерират приходите си изцяло от реклами, както и по отношение на *националните разпоредби за гражданска отговорност за клевета* във връзка с тяхната дейност⁴⁹.

46 Регламент (ЕО) № 864/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11 юли 2007 година относно приложимото право към извъндоговорни задължения (Рим II) (ОВ L 199, 2007 г., стр. 40) не предвижда хармонизирана стълковителна норма. Нарушенията на правото на личен живот и на права, свързани с личността, включително клеветата, са изрично изключени от приложното му поле съгласно член 1, параграф 2, буква ж).

47 Директива 2000/31/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 8 юни 2000 година за някои правни аспекти на услугите на информационното общество, и по-специално на електронната търговия на вътрешния пазар (Директива за електронната търговия) (ОВ L 178, 2000 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 13, том 29, стр. 257).

48 Решение от 25 октомври 2011 г., eDate Advertising и др. (C-509/09 и C-161/10, EU:C:2011:685, т. 67).

49 Решение от 11 септември 2014 г., Parasavvas (C-291/13, EU:C:2014:2209, т. 27—29 и 32).

81. Противно на поддържаното от ответника, фактът, че Директива 2000/31, изглежда, е приложима по дела като настоящото, не е довод срещу компетентността на полските съдилища. Тя обаче ясно ограничава всеки съд на Съюза, който е компетентен на основание член 7, параграф 2 от Регламент № 1215/2012, по отношение на доставчик, установен в друга държава членка, що се отнася до изхода на делото по същество. Поради това всеки такъв съд, включително всеки полски съд, трябва да се увери, че прилагането на националното му право относно клеветата не би довело до налагане на по-строги изисквания спрямо ответника от действащите на мястото, където е установен той⁵⁰ (in casu Германия), в случай че не се прилага някое от изключенията по член 3 от Директива 2000/31⁵¹.

82. Второ, всяко решение, постановено от съд, който е компетентен на основание член 7, параграф 2 от Регламент № 1215/2012, тоест по подразбиране, при положение че ответникът няма местоживеене на съответната територия, би трябвало да бъде признато в друга държава членка, обикновено в държавата членка по местоживеене на ответника, за да бъде изпълняемо по отношение на ответника. В такъв случай ответникът би могъл да изтъкне съгласно член 45, параграф 1, буква а) от Регламент № 1215/2012, че такова признаване явно би противоречало на *обществения ред* на тази държава членка.

83. При това положение според мен би било напълно възможно съдът на сезираната държава членка да откаже признаването на такова решение поради съвсем проста причина. Приложимата национална (съдебна) практика и правна уредба, въз основа на която се стига до такова съдебно решение, се отклонява значително от това, което би могло да се счита за част от общото европейско разбиране на свързаните с личността права.

84. По тези въпроси несъмнено съществуват различия между държавите членки. Определящият елемент на свързаните с личността права обаче е, че те в действителност са *лични*: те трябва да бъдат преценявани индивидуално, контекстуално, във връзка с конкретно лице и неговото достойнство, което води до конкретна преценка на индивидуалното засягане и увреждане. Националната (съдебна) практика и правна уредба, приложима в главното производство⁵², изглежда, замества това общо разбиране с нещо като националистическа, генерализирана правна презумпция или по-скоро фикция: личността на *полския* гражданин се състои от националната му идентичност, националното му достойнство или правото на зачитане на истината за историята на полския народ, а *полски* гражданин, оцелял в нацистките лагери на смъртта, е засегнат от твърдения като разглежданото в главното производство⁵³. Прогласява се, че минали колективни злодеяния на един народ съставляват настояща и бъдеща колективна вреда за друг народ, а националната принадлежност се оказва по-важна от индивида.

50 В допълнение вж. например *De Miguel Asensio*, P. Conflict of Laws and the Internet. Edward Elgar Publishing Limited, Cheltenham, 2020, точки 3.141–44; и *Lutzi*, T. Private International Law Online. Oxford University Press, Oxford, 2020, точки 4.17–18.

51 Като трябва да бъдат изпълнени както материалните, така и процесуалните условия за тази дерогация съгласно член 3, параграф 4 от Директива 2000/31.

52 Вж. по-горе, точки 8–10 от настоящото заключение.

53 За по-широкия контекст и политическата програма, в която се вписва новата национална съдебна практика, вж. например *Hackmann*, J. Defending the „Good Name“ of the Polish Nation: Politics of History as a Battlefield in Poland, 2015–18. *Journal of Genocide Research*, vol. 20, 2018, p. 587. За основните аспекти на националната законодателна история вж. *Gliszczyńska*, A. et M., Jabłoński. Is One Offended Pole Enough to Take Critics of Official Historical Narratives to Court? *Verfassungsblog*, 2019/10/12, <https://verfassungsblog.de/is-one-offended-pole-enough-to-take-critics-of-official-historical-narratives-to-court/>, DOI: 10.17176/20191012-232358-0; и *Gliszczyńska*, A. et W., Kozłowski. Calling Murders by Their Names as Criminal Offence — a Risk of Statutory Negationism in Poland. *Verfassungsblog*, 2018/2/01, <https://verfassungsblog.de/calling-murders-by-their-names-as-criminal-offence-a-risk-of-statutory-negationism-in-poland/>, DOI: 10.17176/20180201-165352.

85. Освен това, естествено, могат да съществуват и други резерви, произтичащи от обществения ред в сезираната държава членка, като например подходящия баланс между свободата на изразяване и защитата на свързаните с личността права или пропорционалността от гледна точка на предвидените средства за правна защита⁵⁴.

86. Въпреки това крайният извод от този раздел и от цялото заключение е, че всички резерви относно съдържанието на такова решение са свързани с делото по същество, но реално не и с въпроса за международната компетентност. Разбирам защо в рамките на настоящото дело може да е изкушаващо да се установи правило, съгласно което единствено лицата, които са поименно посочени в публикация в интернет, могат да разчитат на компетентност, основана на центъра на интересите. Както обаче се опитах да обясня в предходните раздели от настоящото заключение, подобен подход, който на пръв поглед предлага „лесно решение“, единствено би създавал бъдещи проблеми в област от правото, която вече е под напрежение.

87. При това положение, както все пак се опитах да илюстрирам в този заключителен раздел, в действителност няма практическа необходимост от създаването на такива *ad hoc* правила. Въпросите, свързани с проблематичната същност на всяко такова национално решение, могат да бъдат валидно и прецизно изследвани и при разглеждане на иска по същество от националния съд, който се произнася по първоначалния иск, ако според него Директива 2000/31 е приложима по делото, с което е сезиран, и/или евентуално от съда в която и да е държава членка, пред който се търси признаване на такова решение, което води до приложимост на изключението във връзка с обществения ред, предвидено в член 45, параграф 1, буква а) от Регламент № 1215/2012.

V. Заключение

88. Предлагам на Съда да отговори на преюдициалните въпроси, поставени от Sąd Apelacyjny w Warszawie (Апелативен съд Варшава, Полша), по следния начин:

- „– Член 7, параграф 2 от Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела трябва да се тълкува в смисъл, че установяването на компетентност, основана на центъра на интересите, не изисква конкретно лице да е посочено поименно в твърдяното вредоносно съдържание в интернет.
- За да установи обаче компетентността по член 7, параграф 2 от този регламент, националната юрисдикция трябва да провери дали е налице тясна връзка между нея и съответното процесуално действие, като по този начин се гарантира доброто правораздаване. В особения контекст на публикациите в интернет запитващата юрисдикция трябва да гарантира, че предвид естеството, съдържанието и обхвата на конкретния материал в интернет, преценен и тълкуван в правилния му контекст, съществува разумна степен на предвидимост за евентуалния сезиран съд от гледна точка на мястото, където може да настъпи вреда в резултат от такъв материал“.

⁵⁴ Вж. по-специално решение на Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд, Германия) от 19 юли 2018 г. по дело № IX ZB 10/18 (ECLI:DE:BGH:2018:190718BIXZB10.18.0), което е учудващо сходно с настоящото дело.